

# ОКОЛО СТОГОДИШНИЯ ДЪДО БРАЙКО

Разказъ изъ нашето минало

— ВЪРНО ли е, дъдо, че си билъ на сто години? — попита Зарко.

Но дъдото не дочува. Зарко повтаря въпроса си още единъ пжтъ. Потрета го — съсем високо. Дъдо Брайко се усмихва. Със благъ и веселъ погледъ той отаръща:

— Върно е, дъдovото, чунахъ ги вече стотъ. Старъ е дъдо ви Брайко, много старъ...

— Не изглеждашъ на сто години — продължава Зарко и гали нъжно котката — азъ съмъ виждалъ на една снимка стария американски милиардеръ Рокфелеръ, той нма още деветдесетъ и петъ години, но мия. Просто е страшенъ. Цълиятъ набръчканъ, съ перука и изкуствени зъби.

Но дъдо Брайко не разбира всичко. Той се усмихва отъ време на време, протъга ухo, мжчи се да разбере нщо.

Навнъгъ става все по-тъмно. Единъ единственъ огроменъ облакъ покрива цълото небе. Огъннътъ въ оджакa припламва, дърветата приятно пръщатъ. Децата се свиватъ въ кръгъ, все по-близо до стареца.

— Дъдо Брайко, ти помнишъ ли турцитъ? — пита пакъ Зарко. Лицето на стареца се намръщва.

— Какъ не ще ги помня! Малко ли си патихме отъ тъхъ... Малко ли сж ме влачили по задани, по заточение...

— Ами и ти ли си правилъ възстанieto съ Бенковски и Каблешковъ, бе дъдо Брайко? Помнишъ ли и тъхъ?

— Туй то. Какъ не ще ги помня тъхъ! Нали бѣхме другари. Нали заедно образувахме първия комитетъ...

Децата го гледаха зѣпнали. Сякашъ виждаха нѣкаква жива легенда. Струваше имъ се каточели този старецъ внезапно е възкръсналъ отъ приказното очарование на едно далечно минало и сега, следъ като имъ каже още нѣколко слова, ще изчезне пакъ, като приказно същество.

Другаръ на Бенковски... На Каблешковъ...

— Дъдо, какъ изглеждаше Бенковски?

— Кой? Бенковски ли? Той бѣше червендалестъ, съ руси мустаци, никога не плеше, не се смѣше. Когато другаритъ ни разправяха весели работи и се превиваха отъ смѣхъ, той най-много да се озъби и толкозъ.

— Ами Каблешковъ?

— Кой? Каблешковъ ли? Той бѣше слабичекъ, изпитъ. Презъ недѣля презъ две все го тресъше... Бѣше единъ отъ първитъ уче-

ници въ училището. Бѣше много благъ чo-въкъ, услужваше на хората, но гледаше винаги да изпъкне съ учение и дарба. Още отъ малкътъ той обичаше да слуша приказки за стари времена, за хайдути и юначества. Той основа едно ученическо дружество, бѣха го нарекли „Зора“.

— Дъдо, ами какъ основахте комитета? — попита отново Зарко съ пламнали, отъ въодушевление очи.

— Ние го наричахме тогава „Възстанителска комисия“. По онова време дойде въ Коприщица апостолътъ, войводата Гаврилъ Хълтевъ...

— Кой е този Хълтевъ?

— Бенковски де. То истинското му име бѣше Хълтевъ. И той бѣше Коприщенецъ. Та, една вечеръ се събрахме въ една кжца десетъ души и дадохме клетва предъ евангелие, ножъ и револверъ. А погъ Никола Бѣлчовъ държеше кръста въ ръжка. Тогава Бенковски ни говоръ съ гръмовитъ гласъ, сякашъ съ пламкъ ни запали. Ехъ, млади, луди глави бѣхме.

— Ами върно ли е, дъдо, че сте правили черешово топче?

— Върно ами. Направихме три-четири.

— Ами гранати отъ кжде взехте?

— Какво? — Дъдо Брайко се засъмъ. — Гърмѣхме съ топузи отъ цариградскитъ кантари. А пушкитъ ни бѣха кремъклийки, пълнѣхме ги съ барутъ. Ехъ, тогава не бѣше като днесъ. Где имаше пушки като сегашнитъ. Имахме рждивии пищови, гърмѣхме съ жалвисти куршуми. А турцитъ имаха винчестери и чиличени топове.

Дорде ние единъ пжтъ си напълнимъ шишенето, турчинътъ гръмваше петъ пжти отгоре ни. Малко дъждъ като капнѣше и барутътъ ни ставаше на тѣсто. Плъгъ барутъ що годe се намираше, ама куршумитъ си ги лѣхеме въ кжчи... Въ кжчи си правѣхме самички и фишецитъ. Все скрито, все тайно...

— Дъдо, ами черешовитъ топчета кжде ги правѣхъ? Пакъ въ кжчи ли?

— А! Топчетата ги правѣхъ въ „арсенала“. То бѣ едно мѣсто, гдето поправяха пушкитъ и ножоветъ.

— Ами защо ги викатъ „черешови“?

— Защото ги правѣха отъ черешово дърво, като най-яко.

— Голѣми ли бѣха?



Фани Попова-Мутафова

Родена е презъ 1902 год. въ Севлиево. Учила е въ София, Италия и Германия. За възрастнитъ е написала много разкази и романи. Тая година издаде книгата Зарко и хълчрчлата — хубава повестъ за юноши, отъ които пречатъваме помѣстениятъ тукъ разказъ.